

Krisis

Tijdschrift voor actuele filosofie

RENÉ BOOMKENS

DE ZIN VAN DE SONG

Krisis, 2010, Issue 3

www.krisis.eu

1. Het is volkomen terecht dat de organisatoren van dit feestje rond het dertigjarig bestaan van *Krisis* de laatste stelling van Wittgensteins *Tractatus* hebben misvormd en naar zich toe hebben getrokken door ‘zwijgen’ in te ruilen voor ‘zingen’. Net als Wittgenstein zelf, die het zwijgen later inruilde voor al die taaldaden en taalspelen die van alles deden behalve het weergeven van de werkelijkheid – ze deden namelijk iets en ze speelden – staat het tijdschrift *Krisis* al dertig jaar lang vijandig tegenover de correspondentietheorie van de waarheid, tegenover de filosofie en de wetenschap als spiegel van de werkelijkheid. Helaas zijn filosofie en wetenschap de laatste jaren juist druk bezig de hele werkelijkheid te vangen in de meest perfecte mathematische spiegel die maar denkbaar is – vanuit een pervers en tegelijk kinderlijk verlangen alles onder controle te kunnen krijgen. Godzijdank is voor *Krisis less* nog steeds gelijk aan *more*. Dat wil zeggen: ook zonder papier zal *Krisis* zijn publiek wel vinden. En als we de cijfers mogen geloven, bereikt de digitale variant van het tijdschrift meer lezers dan zijn papieren voorloper. Als medeoprichter van het blad kan ik de overgang van *Krisis* van gedrukt papier naar een virtueel bestaan in het grote spinnenweb alleen maar zien als een grote sprong voorwaarts.

2. *Krisis* is inmiddels het product van twee of drie generaties: begonnen door de nakomelingen of het laatste segment van de babyboomers, voortgezet door de generatie Nix en nu gedragen door de generatie van Web en van 2.0. en No Logo, is het blad in feite een unieke mix van het al sceptische idealisme van te laat geboren babyboomers, van het ongelooft en de (ik vraag bij deze het patent op deze formulering aan) ironische betrokkenheid van de generatie Nix of X, en van het illusieloze pragmatisme van de generatie 2.0. Ik weet dat ik nu geen enkel recht doe aan alle drie generaties, maar daar zitten zij mee en niet ik. Hoe verschillend deze drie generaties in veel opzichten ook zijn, de laatste jaren worden ze alle drie gemotiveerd door wat je de belofte van het anders-globalisme zou kunnen noemen, zonder dat op voorhand duidelijk is wat dat precies zou moeten zijn. Misschien is ‘belofte’ wel een te zwaar woord, en is ‘verlangen’ beter. Zonder een dergelijk verlangen heeft filosofie geen zin, zo zou je het motto van drie generaties *Krisismakers* kunnen omschrijven.

3. Maar die drie generaties hebben nog iets met elkaar gemeen: alle drie zijn min of meer vanzelfsprekend opgegroeid met het alomtegenwoordige geluid van de popsong, het eerste medium dat zonder problemen een bijna mondiale uitstraling had. Goed, de late babyboomers moesten het aanvankelijk stellen met de slechte ontvangst van een handjevol AM-radiozenders, zoals Radio Luxemburg, Radio Veronica en Radio Caroline, en dat nog mondjesmaat ook. Maar sinds het succes van FM-radio en de doorbraak van MTV is de popsong overal. En sinds iPod en Youtube nog overaller. Maar wat is – of beter: *doet* een song eigenlijk? De Britse socioloog en muziekcriticus Simon Frith (ook eenmalig *Krisis*auteur) is daar heel precies over. Songs lijken gevoelens uit te drukken, en wij luisteraars lijken door die gevoelens geraakt te worden. Maar dat is niet waar. Songs zijn net als filosofie een soort tweede-orde-activiteit: ze drukken geen gevoelens uit, ze trainen eerder het gevoelsleven van de luisteraar. Ze representeren geen gevoelens als liefde, hoop, angst, verdriet of verlangen, maar tonen ons het repertoire van allerlei mogelijke gevoelstoestanden. Daarom is het zo prettig om naar songs vol liefdesverdriet te luisteren juist als je zelf hevig verliefd bent.

4. Popsongs hebben nog een bijzondere eigenschap, goede popsongs dan. Goede popsongs zijn doorgaans het resultaat van wat de Amerikaanse

musicoloog Timothy Taylor ‘strategische inauthenticiteit’ noemt. Vooral de derde generatie makers van het tijdschrift *Krisis* weet wat dat betekent. De late babyboomers die *Krisis* begonnen dachten nog iets echts met een hoofdletter te vertegenwoordigen: de Revolutie, de Kritiek, de Bevrijding enzovoorts. De generatie Nix of X ontdekte het postmodernisme als het tijdperk van de kleine, contextgebonden verhalen als zeer lokale vertolkers van iets echts of authentieks. De generatie 2.0 heeft als eerste ontdekt dat om echt of authentiek te zijn, een zekere mate van inauthenticiteit vereist is. Om jezelf te kunnen zijn op het podium van de mondiale cultuur moet je een lied zingen waarin je niet zomaar je eigen lokale dialect laat horen, maar waarin je tegelijk laat zien of horen dat je deelneemt aan de mondiale cultuur en dat je ook nog eens in staat bent om jezelf andere dialecten toe te eigenen. Precies dat gebeurt in de hedendaagse popsong: die klinkt allereerst uiterst lokaal, heel eigen, heel apart. Vervolgens valt je op dat arrangementen en instrumentatie heel herkenbaar en gewoon zijn, en gemaakt met de modernste technieken en instrumenten, en ten slotte valt dan het kwartje. Want dan valt op hoe het lied verdacht veel lijkt op een ander lied uit een heel ander werelddeel. Ik geef een simpel voorbeeld: muziek van Rowwen Hèze klinkt aanvankelijk extreem provinciaals Limburgs. Vervolgens valt op dat het gewoon nogal generieke rockmuziek is. En uiteindelijk valt je op dat het eigenlijk verdacht veel doet denken aan tex-mexmuziek, muziek uit Texas met een Mexicaans tintje – zelf dus ook al ietwat strategisch inauthentiek. De popsong bereidt ons op die manier voor op een toekomst van hybride identiteiten en een overdosis aan creolisering – op een authenticiteit die niet ergens op ons ligt te wachten, maar die we alleen met een enorme krachtsinspanning en een hoop strategisch heen-en-weer kunnen waarmaken. De songs gaan ons daarbij voor – en daarom tot slot een extreem strategisch inauthentiek lied.

Het gaat om *Heywèté* van Tesfa Maryam Kidané, een lied waarin berusting in een tragisch lot en een speelse, ironische ondertoon om de hegemonie strijden, en waarin Amerikaanse jazz, Arabische motieven en een poppy melodie en ritme doorklinken. Er wordt niet eens gezongen, en toch is dit een song – *a song of experience* – een klein theatertje van de globalisering.

René Boomkens is hoogleraar sociale en cultuurfilosofie aan de RUG en was in 1980 mede-oprichter van *Krisis*.

© De Creative Commons Licentie is van toepassing op dit artikel (Naamsvermelding-Niet-commercieel 3.0). Zie <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/nl> voor meer informatie.